

הַלְבוּת שֶׁת סִימָן רְמוֹ

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ג]

או שְׁמִשְׁפִּיר לוֹ חֶדֶר לְדוֹר בוֹ, אֶסוּר לְכַלֵּי עֲלָמָא.²

2) ולשלם עבור שכירות חדר בבית מלון, כתב בשו"ת האלף לך שלמה (א"יח ס"י קכה) שכיון שנהוג לבוא לבתי מלון קודם השבת, ואף להתעכב בהם לאחר השבת, נחשב הדבר כשכר שבת בהבלעה שמותר. והוסיף, שכיון שהאורחים משלמים אף את ההוצאות, נחשב הדבר כשכר שבת בהבלעה גם מטעם זה.

ובשבת יום טוב הסמוכים זה לזה, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פכ"ה תשובה א) שכיון שישנה יממה שלימה שאסור ליטול עליה שכו, אסור לשהות במלון לשניה בלבד, אך אם גם אוכל במלון, אין בזה משום 'שכר שבת', שכיון שצריך לשלם עבור המזון שאוכל שם, אגב זה מבלע את דמי השניה והשהיה. וראה עוד במה שכתבנו לקמן (ס"י שו"ס"ק יח).

ואם מקדים לשלם לבעל המלון את השכירות לפני השבת, כתב בשו"ת מהרש"ג (ח"ב ס"י ס"ק ב) שכיון שזוכה המשכיר בשכירות, ואף אם לא ישתמש השוכר בחדר חייב לשלם את דמי השכירות, כמבואר בשו"ע (ח"ימ ס"י שלד ס"א) שאם הקדים השוכר וישלם, אף אם יארע אונס בלילה ששנרף הבית, זכה המשכיר במעות, לכן אין זה נחשב שכר שבת, שלא אסרו חכמים שכירות כלי בשבת אלא באופן שאם לא ישתמש השוכר בכלי לא יקבל המשכיר את השכר.

מאידך, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פכ"ח הע' קלח) שאין להתיר מטעם זה, כיון שסוף סוף שילם עבור השבת בנפרד, ועדיין נחשב הדבר כשכר שבת. ומ"מ דעתו שמוותר לעשות כן מטעם אחר, שכיון ששילם השוכר עבור החדר או עשה קנין אחר מערב שבת, זכה בשימוש החדר מבעוד יום, ונחשב הדבר כמכר ליום אחד, והרי הוא משתמש בשבת בשלו, אלא שהקשה על כך מדברי הרשב"א (שבת יט, א) שאיסור השכרת כלי לנכרי מערב שבת הוא משום שכר שבת, אף על פי שזכה הנכרי בשימוש הכלי מבעוד יום, ונשאר בצ"ע.

[משנ"ב ס"ק ה]

בֵּינָן דְּלֹא הָיוּ בְּדִרְבָּךְ שְׂכִירוֹת מְקֻשָׁת לומר: אֶתְּנֶן לְךָ כֶּף כְּדִי שֶׁתִּשְׁאֵלֵנִי כְּלֵי שֶׁלֶךָ, שְׁרִי.³

3) ולהחליף תורנות של שבת תמורת תורנות של יום אחר, או תמורת תורנות של שבת אחרת, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פכ"ח הע' קכה) שאפשר שאין בזה משום שכר שבת, משום שאין השכר אלא בזה שפטור מלעבד ביום אחר.

ולענין קבלת שכר שבת באופן של אמירת 'שמור לי ואשמור לך', כתב הגרש"ז אויערבך (שם הע' קכא) שאין בזה משום שכר שבת, כיון שנחשב הדבר כמניעת הפסד ולא כקבלת שכר. והוסיף (בחי' שם), שדברים שרגילות לעשות בהטבה, כגון לומר 'השאינני ואשאיילך', אין בהם משום שכר שבת, אלא נחשב הדבר כאילו שניהם עושים בחינם.

[משנ"ב ס"ק ו]

צְנִהוּ לְהוֹצִיא⁴ וכו', וְאֶפְלוּ לְדִידָן דְּלִית לָן רְשׁוֹת־הַרְבִּים גְּמוּנָה, אֶסוּר⁶ וכו', וְלִמְכֹר לוֹ וְלִהְשִׁיבּוֹ אֶסוּר אִף בְּנֶה, שְׁלֵא יֵאמְרוּ שְׂמֵכֵר וְהִשְׁפִּיר לוֹ בְּשַׁבָּת⁶.

4) אמנם, בחפץ שאינו של הישראל, כגון תבואה שמביאים הנכרים לישראל בשבת, כתב הרמ"א לקמן (ס"י שו"ס"ב) שיש המתירים לתת להם את המפתח להכניס את התבואה לביתו של

הישראל כדי למדוד את התבואה, שכיון שאין התבואה שייכת לישראל עד לאחר המדידה, נחשב הנכרי כעוסק במלאכת עצמו.

5) ובמקום מצוה, כגון כשצריך לתת לנכרי חמץ בפסח, כתב הרמ"א לקמן (ס"י שכה ס"ב) שמוותר לומר לנכרי שיקחנו אף בשבת, וכגון בערב פסח שחל בשבת [כמבואר במשנ"ב שם (ס"ק יב)]. ובטעם הדבר כתב המשנ"ב שם (ס"ק יא), שלדעת הרבה פוסקים בומנינו אין רשות הרבים דאורייתא, ואין בזה אלא שבות דשבות שמוותרת במקום מצוה. והוסיף, שמ"מ יש להיזהר שלא למסור את החמץ ליד הנכרי כדי שלא יעשה את העקירה בעצמו.

6) ובמקום צורך גדול, כתב בשעה"צ לקמן (ס"י רב ס"ק י) בשם החיי אדם, שיש להתיר אף למכור לנכרי במקום שיש עירוב, משום שבאופן זה אפשר לסמוך על הטעם הראשון שכל האיסור הוא משום שנראה הישראל כמו שצוהו להוציא, אך לא משום שנראה שמכר לו בשבת.

[משנ"ב ס"ק יב]

עַל שְׂבִיבֵת בְּהֶמְתוֹ⁷. דְּכֵתִיב "לְמַעַן יִנְיֹחַ שׁוֹרְךָ וְחֶמְרְךָ וְגו'⁸" וכו', וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דְּלִחְמָא אֶמְרִינָן דְּשְׂכִירוֹת קָנְיָא⁹ וכו', אִם יִשְׁרָאֵל שְׂכָר בְּהֶמָּה מְאִינוֹ-יְהוּדִי, מְצָהָה עַל שְׂבִיבֵת¹⁰.

7) ואף אם אין הישראל נהנה מן המלאכה שעושה הנכרי בהמה, כתב בשו"ת מהר"ם שיק (א"יח ס"י קיב) שהדבר אסור. והוסיף, שמה שכתב בשו"ת חתם סופר (ח"א ס"י טב) שאינו חייב למונעו, לא כתב כן למעשה.

וכשמסר בהמתו לדעה נכרי, והנכרי משתמש בה בשבת, כתב השו"ע לקמן (ס"י שה סכ"ג) שאין בכך כלום, אלא אם כן רואה הישראל שעושה בה מלאכה, שאז צריך למחות בו. ואף אם אין הישראל רואה את הנכרי עושה מלאכה בהמתו, אלא רק נודע לו שעושה כן, כתב המשנ"ב שם (ס"ק עז) שצריך למחות בו. אכן בביה"ל שם (ד"ה ואף על פי) כתב, שלדעת הגר"א אין לחוש לזה, ורק אם רואה הישראל שהנכרי עושה מלאכה בהמותיו צריך למחות בו, כיון שבאופן זה נראה הנכרי כשלוחו של הישראל.

8) בגדר מצות עשה זו של שביבת בהמתו, כתב האור שמח (פכ"ה מהל' שבת הכ"ז) שלדעת בית הלל רצון התורה הוא שבעלי חיים ינחו משום שעל ידי עשיית המלאכה יש להם הרגשת צער, אך לדעת בית שמאי הסוברים שהתורה ציותה אף על שביבת כלים, גדר המצוה הוא שכל עיני האדם ומלאכותיו ישבתו בשבת, כדי שלא יהיה האדם טרוד בהם.

ואף להניח על הבהמה דבר קטן שאינה יכולה להרגיש בו, כגון מחט וכו', הורה הגרש"ז אויערבך (שש"כ פכ"ז הע' יג) שאסור, ואף על פי שאדם במקרה כזה נחשב מתעסק, מ"מ לענין בהמה אסור הדבר כיון שמ"מ הרי הוא עושה מלאכה בהמתו.

ולענין בהמה העושה מלאכה באופן שנחשב אצל אדם כלאחר יד, הסתפק הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב ס"י פ בהע') אם שייך היתר זה, שיתכן שאין היתר זה שייך אלא באדם, ואצל בהמה אסור מהתורה.

ולענין תוספת שבת, הסתפק הפמ"ג (ס"י רסו משב"ז ס"ק ו) אם נוהגת שביבת בהמתו בומן זה, או שאין היא נוהגת אלא בשבת עצמה.

ולענין חיוב נשים במצוה זו, הסתפק הרעק"א (תוספות רעק"א שבת פ"ה מ"א) אם פטורות הן, שיש לומר שדוקא לענין קידוש היום יש ללמוד מהיקש של 'זכור לישמור' שחייבות אף על פי **המשך בעמוד הבא**

הלכות שבת סימן רמו

באר הגולה ט

ג שם בתוספות
הקרא"ש וסו"ה
ויקרא
ד סמ"ג וסמ"ק וספר
התורה
המורה
פ קרו ב שם
התוספות ג שם
ר שבת י"ח וזכרי
עקיבא אלבא זבית
הלל ז סמ"ג
התורה ח טור
ושם

להשפיר לאינו יהודי בערב שבת; וביום החמישי מתר להשפיר לו, ויכלבד שלא יטל שכר שבת אלא (א) בהבלעה, כגון שישפיר לו להדש או לשבוע. (ד) ולהשאל לו מתר אפלו בערב שבת: הגה * וכן עקר פסקא האחרונה. * ומתר להשאל לו בערב שבת (טור וסמ"ג וסמ"ק ותוספות פ"ק דשבת) אף על גב שמתנה שהאינו יהודי יתור וישאל לו, (ה) * ולא אמרינן בקהאי גונא דהני פשכירות (הגהות מיימון פ"ו): **ב** האסור להשאל (ו) שום כלי לאינו יהודי בשבת, (ז) ואפלו בערב שבת אם הוא סמוך לחשכה, כל שאין שהות להוציאו מפתח ביתו של המשאל (ח) קדם חשכה, ומפני שהרואה סבור שישאל (ט) צנהו (צ) להוציאו: ג (י) * האסור להשפיר או להשאל * בהמתו לאינו יהודי (יא) כדי שיעשה בה (ג) מלאכה בשבת, שאדם מצוה (יב) על * שבימת בהמתו: הגה אכל יכול להשפיר או להשאלה ולהתנות שיתורנה לו קדם השבת, אכל לא מהני אם מתנה

באר היטב

(א) מלאכה בשבת. דהו אסור מדאורזתא, דקילל דשכירות לא קניא. ודוקא מלאכה, אכל לרכב האי על בהמת ישראל אין להשפיר, דמי נושא את עצמו, כמ"ש סי' ש' סעיף כב, ע"ש. ואם הישאל שכר מאי בהמה, מצוה על

(א) בהבלעה. אכל לטל שכר שבת לחדו, אפלו בכלי שאין עושין בו מלאכה, אפלו בתוך לדור בו, אסור, כמ"ש סי' שו סו"ד, מ"א: (ב) להוציאו. ואם העיר מקפת חומה דמתר לטלטל בכלה, יש להקל בעת הצורך, עמ"א וט"ו:

באור הלכה

רק עובר על שבות דשבות [חידושי רע"א]: * וכן עקר וכו'. וענין בורכי' משה ששעמו, דסמ"ג וסמ"ק וספר התורה ותוספות ועוד כמה ראשונים סבירא להו דתברקתא דלא ישפיר פלוי בערב שבת אחיא ככלי עלמא, ודהו שכתב 'פסקא אחרונה', ודעה לומר, שלא פסקא ראשונה דדמי לגמרי הבקתא; ואף הדידהו אסור בערב שבת אפלו בכלים שאין עושין בהן מלאכה, לענין זה תפס להקל פשיטת רבנו יונה, משום שכן הוא גם דעת רש"י וחסד, ובחידושי הנשכ"א כתב שהו הוא שיטה המתורה. והנה בדפוסיים ראשונים היה מצוין אחר תבת 'פסקא אחרונה': תוספות וסמ"ג וסמ"ק וספר התורה, ותמהו על זה איה מאחרונים, והדין נחא בפשיטות, ובדפוסיים שלנו שבשו הדבר למאד, שהעתיקו זה אחר כך, ובאמת אין נזכר בה כלל דין הגהות מימותי: * ומתר להשאל לו בערב שבת. ענין במגן אברהם דאפלו פלים שעושין בהם מלאכה. וענין בחידושי רבי עקיבא איגו, דכלים שאין עושין בהם מלאכה, אפלו בשבת מתר להשאל לו באופן זה, דלא מקרי שכר שבת. ופשוט דמרי' בעיר הפסקת חומה ודקלקון: * ולא אמרינן וכו'. ענין במשנה ברורה כמה שכתבנו בשם ה"תוספות. ונראה דלפי טעם זה, אפלו אם מתנה שהאינו יהודי ישאל לו על יום אחי יומר, מתר, עלת שבת, והעתיקו האלה רבה פרי מגדים. ומכל מקום לדינא יש לענו, דהנה ראימי באלה רבה שהביא בשם מי"ט, שהשיג על מה שכתב בבית יוסף השעם כיון דלא הוי בדרך שכירות משל לומר אתן לך וכו', ובהגהות מימותי שממנו מקור הדין זה מוכח דאפלו בדרך שכירות באופן זה גס'נן שרי, עד כאן דבריו. והנה על פירוש מברחין אנו לומר דטעם היתור פה כמו שכתב הגר"א כבאור, וכאן לא שך השעם שכתב הרא"ש באסור שכירות לאינו יהודי משום דיש נוח לישראל (וכמו שהעפתי במשנה ברורה סעיף קטן א, עין שם), ולפי זה במקנה שימן לו האינו יהודי אחר כך שביביל זה את בלוי על יום אחד יומר הרי יש לו נוח על דבריו, וצריך עיון: * אסור להשפיר. אם מקר בהמתו לאינו יהודי וקצב לו דמים, וחסרו לו בהמה לנסות אם ימצא בה מום דעתיק לו ואם רוצה בה חזיק בהמה, לוחו, על זמן שלא גלה הלוקח מן המנה חפץ בה, הוי בתוקף הלוקח וזית בה משום שבימת בהמתו [חידושי רע"א בשם הר"ן פ"ק דע"ג]. וענין בספר תוספות ירושלמי שהקשה על זה מירושלמי מפרש: * בהמתו לאינו יהודי. הינו בהמה גסה, אכל בהמה דקה שאינו מצוי לעשות בה מלאכה לא חשיבין לנה, וכן איתא ברמב"ם בסנהדרין. ודע עוד, שלא תזכר ברמב"ם לחלק בהמה גסה ונפא בין סוס לשאר בהמות, כמו שהופיר לענין מכירת בהמה גסה בדכוסו מתר. ותשעם, שלא הוה רק גזרה מפני חשש שמא יבוא לשאלה ושכירות ונסיגו, ולכן כסוס דסתמא עומד לרכיבה, שאין בה משום שבימת בהמתו לרב הפוסקים דמי נושא את עצמו, לא גזרו רבנן על המכירה, וכדאיתא בפסקא: מה שאין נן בשאלה ושכירות

משנה ברורה

לעשות בה מלאכה, דמתר להשפיר לו אפלו בערב שבת: (א) בהבלעה. אכל (ד) לטל שכר שבת לחדו אפלו בכלי שאין עושין בו מלאכה, או שמשפיר לו חדר לדור בו, אסור לכלי עלמא, וכמו שיתבאר לקמן בסימן שו סעיף ד: (ד) ולהשאל לו וכו'. דכינו שאין רוח לישראל במלאכת האינו יהודי, לא יאמרו שלוחו הוא לנה, ועל כן מתר להשאל לו אפלו ליום השבת לחדו, אפלו פלים שיעשה האינו יהודי מלאכה בהן: (ה) ולא אמרינן וכו'. הינו, שאף על פי שאינו משאלו חנם כי אם בשכר שישאלנו אחר כך, מכל מקום כיון דלא הוי בדרך שכירות משל לומר: אתן לך כך כדי ששתשאלני כלי שלך, שרי: (בי"ח). וענין באור הלכה: **ב** (ו) שום כלי. הינו אפלו פלים שאין עושין בהן מלאכה, (ה) ואסור אפלו לרעה ראשונה: (י) ואפלו בערב שבת אם הוא וכו'. ואסור אז אפלו למכר לו או לתן לו במתנה, וכמו שכתבאר לקמן בסימן רב סעיף א. וענין שם במשנה ברורה מה שכתבנו בזה: (ח) קדם חשכה. הינו קדם שתשקע החמה [מגיד משנה]: (ט) צנהו להוציאו. לחוץ לרשות הרבים. (ו) ואפלו לדין דלית לן רשות הרבים גמורה, אסור. דאמריה לאינו יהודי שבות הוא אפלו במלי דרבנן. (ו) ואם כן, אם העיר מקפת חומה דמתר לטלטל בכלה, והאינו יהודי גס'נן דר שם, שרי להשאלו פלים שאין עושין מלאכה בהן, (ח) ולמכר לו (ט) ולהשפיר אסור אף בזה, שלא יאמרו שפכר והשפיר לו בשבת; (י) * ואם הוא פלים שעושין בהן מלאכה, אפלו להשאלו אסור, אלא אם כן יוציאם מפתח ביתו קדם השבת, שלא יאמרו בשליחותו של ישראל עושה מלאכה בשבת: ג (י) אסור להשפיר וכו'. אפלו (יא) ביום ראשון, ואפלו בהבלעה: (יא) כדי שיעשה וכו'. צריך לומר: שפא יעשה בה [הג"א, וכן מוכח מהשלתן ערוך גופא]: (יב) על שבימת בהמתו. דכתוב "למען ינוח שורך וזמךך וגו'": (ג). ואף על גב דהשפיר בהמה לאינו יהודי? הא קאמא לן דשכירות לא קניא, והנה לה בהמתו של ישראל ומצוה על שבימתה. (יג) ויש אומרים דלקתמא אמרינן דשכירות קניא, ועל כן אם ישאל שכר בהמה מאינו יהודי, מצוה על שבימתה, (יג) ונכון להתמיר כיון דהוה גופא דהוה נוגע לאסור דאורזתא, בודאי יש לחש שמא יטענו בקניה משא או שמא ימשך בו בקרון, ובפירי במקומותינו שהפוסק יחדר גס'נן למשא נולא כמו במקומותם שהחמור מותר להמשך אפלו רק לרכיבה) בודאי פשוט דאסור להשפיר אפלו סוס, וכן מצאנו בעלת שבת שהביא נן לדינא בהם הרלב"ח, וכן גביא גם כן האלה רבה כלי שום חולק, וכן מתב הנקטת הגדולה. ומה שהביא הבאר היטב האינו יהודי על קהמת ישראל אין להתקדו וכו', אין הפתה גם כן דלכך מתר להשפיר סוס, רק שפירי בענין האמור בסימן ש' סעיף כב, עין שם. וענין פרי מגדים, ומשמע שלא ראה מה שהביא הנקטת הגדולה והעלת שבת והאלה רבה בשם הרלב"ח בפשיטות: * שבימת בהמתו. והוא הדין חילת ועופות שלו, ואפלו על מינים שפנים [כפ"ה דבי"ח והובא בחידושי רע"א,

שער הצינור

(ד) מגן אברהם ושי"א: (ה) דכן איתא גם ברמב"ם, והובא בבית יוסף: (ו) מגן אברהם וט"ו: (ז) מגן אברהם פ"ח דיש להקל בזה רק לעת הצורך, משום דחשש גם לטעם הרמב"ם, ע"ש, והט"ו הקל בזה משום פשיטות. ומאלה רבה משמע דסבירא לה כט"ו, ע"ש: (ח) מגן אברהם בסימן רב, והעתיקו הפרי מגדים בענינו: (ט) פרי מגדים בסימן זה: (י) פרי מגדים בסימן רב: (יא) הוסקמת הפוסקים: (יב) מגן אברהם בשם הגהות אשרי: (יג) ואף דלקאדה

הלכות שבת סימן רמו

ט הריב"ש בחשוכה
י הנחות מרדכי פרק
קמא דשבת והגהות

עם האינדיהדי שפגומה בשבת, כי (יג) אין האינדיהדי נאמן (ד) על כף (סמ"ג וסה"ת ומרדכי פ"ק דשבת). **יזאם**
השאילה או השפירה לאינדיהדי והתנה עמו להחזירה לו קדם השבת ועפכה בשבת,
(ה) (יד) יפקירנה (טו) בינו לבין עצמו קדם השבת, 'או לאמר (ו) (ז) בהמתי קנייה להאינדיהדי,
(יז) כדי שינצל מאסורא דאורייתא: הגהה ואם רוצה יכול להפקירה לפני שלשה בני אדם כדין שאר הפקר,
ואפלו הכי אין שום אדם יכול (ו) לזכות בה, (יח) דודאי אין פגנתו רק כדי להפקיע מעליו אסור שבת (טו).
וידקא בשבת, אכל ביום טוב, (יט) אין אדם (ח) [מ] מצנה על שביבת בהמתו ביום טוב (כ"י סי' ש"ה בשם שבויליהקט):

באר היטב

שביבתה, דשכירות קניא לחמנא. ואם חזר והשפירה לאי, שרי ממ"ז, מ"א:
(ד) על כף. ואין בכלל זה מה שמותרין בהמה לרועה, דמרתת להשפיש
בטו, כמ"ש סי' ש"כ"ג: (ה) יפקירנה. ד"ת הפקר בפ"ע הוי הפקר, אבל לכתחלה אסור להשפירה ע"ד שיפקירנה בשבת, וגם במקירה אין התר אלא כשמכור
כל ימי השבת ולא בשבת לחוד, עין משניות זמח"צק סי' לה. וט"ו פ"ב, דאפלו דפקיר בפני ג' אין הגם ברור בזה
לכתחלה, אלא יש התר כפי הדרכים שזכר בסעיף ה': (ו) בהמתי. וידקא בפניו צריך לומר כדי שיחפון לקנות. מ"א. (ז) ויכ"ט דליהו דבה פסק דאפלו בינו לבין עצמו
מהני קדעת ש"ע דריעבר עכ"פ): (ז) לזכות בה. כתב ט"ז: שמעתי בשם רב א' שספק ע"ז להתיר להלוות ברבית על משכון דרך מכירה אע"פ שאינה מכירה
משש כגון שחיב להחזיר לו, אפ"ה מותר, שלא עשה מכירה זו אלא כדי להפקיע אסור רבית, דדרך שאמרנו באן לענין שבת: ואני אומר, חלילה לעשות כן
בישראל, דכל שאין כאן מכירה הוי שם הולאה עליו דאסור, וכאן הוי הפקר בראי רק שלומן הוא דהניו ביום השבת, ובשבת עצמו הוי הפקר גמור, משא"כ
במשכון הג"ל שגוף הענין צריך להיות נמכר שיעשה הלוואה בו מה שלבו חפץ, וזה אינו שם, ע"ש: (ח) מצנה. והי"ש פ"ה דביצה חולק ואסור. ויש להחמיר

שערי תשובה

[ט] מצנה. עין בה"ט. ועין בדי אפרים בכאור דברי הפגומא אברהם בזה. וכמח"ב
האר"ך גס"ז ענין שביבת בהמתו ביום טוב ומסיק להחמיר, ואפלו ביר"ט שני

בטו, כמ"ש סי' ש"כ"ג: (ה) יפקירנה. ד"ת הפקר בפ"ע הוי הפקר, אבל לכתחלה אסור להשפירה ע"ד שיפקירנה בשבת, וגם במקירה אין התר אלא כשמכור
כל ימי השבת ולא בשבת לחוד, עין משניות זמח"צק סי' לה. וט"ו פ"ב, דאפלו דפקיר בפני ג' אין הגם ברור בזה
לכתחלה, אלא יש התר כפי הדרכים שזכר בסעיף ה': (ו) בהמתי. וידקא בפניו צריך לומר כדי שיחפון לקנות. מ"א. (ז) ויכ"ט דליהו דבה פסק דאפלו בינו לבין עצמו
מהני קדעת ש"ע דריעבר עכ"פ): (ז) לזכות בה. כתב ט"ז: שמעתי בשם רב א' שספק ע"ז להתיר להלוות ברבית על משכון דרך מכירה אע"פ שאינה מכירה
משש כגון שחיב להחזיר לו, אפ"ה מותר, שלא עשה מכירה זו אלא כדי להפקיע אסור רבית, דדרך שאמרנו באן לענין שבת: ואני אומר, חלילה לעשות כן
בישראל, דכל שאין כאן מכירה הוי שם הולאה עליו דאסור, וכאן הוי הפקר בראי רק שלומן הוא דהניו ביום השבת, ובשבת עצמו הוי הפקר גמור, משא"כ
במשכון הג"ל שגוף הענין צריך להיות נמכר שיעשה הלוואה בו מה שלבו חפץ, וזה אינו שם, ע"ש: (ח) מצנה. והי"ש פ"ה דביצה חולק ואסור. ויש להחמיר

מצנה ברוחה

שפיקירה על-פל פנים בפני אדם אחר, ואפלו בפני אחד מאנשי-
ביתו די בזה: (טז) בהמתי קנייה להאינדיהדי. עין במגן-
אברהם שדעתו, דנדקא אם אומר לו בפניו: בהמתי קנייה לך, שאז
מתפנן האינדיהדי לקנותה והיא נקנית לו באמירה זו, כיון שהיא
ברשותו ונקניא לה תירו, אבל אם אומר כן שלא בפניו, לא קנאה
האינדיהדי כלל; ואפלו אם זכה לו על ידו: ישאל אחר גס"ז לא
מהני, כמבאר בחשן משפט סימן רמג סעיף יד. (טז) וכן הסכים
הפרי"מגדים ושאר אחרונים כהמגן אברהם. ופשוט דאפלו
באומר בהמתי קנייה לך, בעינין שיהיה לזה גס"ז פסיקת דמים,
דאי לאו הכי אין זה מכירה כלל, וכן כתב בחי"א אדם בכלל נח:
(יז) כדי שינצל וכו'. רוצה לומר: אבל לכתחלה אין לסמוך
להשפיר על דעת שיפקיר פשיע יום השבת או שיקנהו אז להאינדי-
הדי, שההפקר וההקנאה אינו מפרסמין ויש כאן חשש מראית
העין, וכנ"ל. ועין בסוף הסימן: (יח) דודאי אין פגנתו. רוצה
לומר, שבנדאי (כ) לא היה בדעתו שישאיר הפקר לעולם, כי אם
ליום השבת בלבד, כדי להפקיע מעליו אסור שבת, ולתאר השבת
תחולתו, אבל ביום השבת גופא בנדאי הוא הפקר גמור ונגם
זה מקרי בשם הפקר, וכדאיתא בגמרא, דאפלו הפקר ליום אחד הוי
הפקר, (כא) ואין צריך לחש שמא יזכה בה אחר בשבת גופא,
שבנדאי האינדיהדי לא יניחנה כל זמן שהיא תחת ידו למלאכתו:
(טז) אין אדם מצנה וכו'. דשביבת בהמתו לפיכך ממה דכתיב
"למען ינוח שורך וחמורך - כמורד" (כ"ט), והאי קרא בשבת פתיב"ט;
ואפלו הכי לא ישפירם אלא בהקלפה, דלא יזכה שזכר יום טוב.
והנה המהר"ש"ל חולק על זה, ונדעתו דיום טוב ושבת שרין
הן בזה הפקר כמו בכל מלאכות. ועין במגן אברהם שהצריך בזה
ומביא דהבית יוסף פסימן תצה הביא דעות הראשונים בזה

אסור דאורייתא. (יד) ואם שכרה מאינו יהודי וחזר והשפירה לאינו-
יהודי, שרי משה נפשו. ואם קנה בהמה מאינו יהודי, או מכר לאינו-
יהודי במשיכה לחוד או בכסף לחוד, הוי ספקא דדינא ואזלינן
לחמרא לענין שביבת בהמה [תו"ש]: (יג) אין האינדיהדי נאמן.
ומרתת נמי לא מרתת לעשות בה מלאכה, כיון שהיא ברשותו על-
די שאלה או שכירות, לא נתפס עליו כגנב על ידי זה; מה שאין
כן ברישא, כשמתנה שישחזרנה לו קדם שבת, ככר כלה השאלה
והשכירות קדם השבת. ועין לקמן סימן ש"ה סעיף ה' [אחרונים]:
(יד) יפקירנה וכו'. וזהו דוקא דריעבר שפכה התנה עמו ועפכה
בשבת, (טו) אבל לכתחלה אסור להשפירה על דעת שקשיגיע יום
השבת שיפקירנה, ואפלו אם יפקירנה בפני שלשה, שאין הכל
יודעים מן הפקר ואתי לדי חשדא שיאמרו בהמתו של ישראל
עושה מלאכה בשבת. (טז) ואף במקירה אין התר, אלא כשמכור
בהמתו לאינו יהודי במקירה גמורה על כל ימי השבוע ולא כשמכור
לו על יום השבת לחוד, מפני חשדא, וכנ"ל. והפ"ח מתיר לכתחלה
להשפיר על דעת שיפקירנה בפני שלשה, דכיון דשלישה יודעים,
מיפרסמא מלתא ולא יבוא לירי חשדא, ובשעת הדחק אפשר שיש
לסמוך על דבריו, (טז) ובסוף הסימן נבאר אם ירצה השם: (טז) בינו
לבין עצמו. שאז אינו מצנה על שביבתה כיון שאינו שלו, שכבר
הפקירה; (יז) ואף על-גב דהפקר בעינין שיהיה בפני שלשה, וזהו
מדברב"ט, אבל מדאורייתא אפלו בינו לבין עצמו סגי, והכא שכבר
השפירה והתנה עמו שיחזרנה, ועפכה, די בזה כדי להנצל מאסורא
דאורייתא. ועין בבית יוסף שיש פוסקים שסוכרין, דגם ככאן אף
שהוא דריעבר בעינין דוקא ליתא, ועל-כן טוב לזהר בזה לכתחלה
אם יש באפשרי, ועל-פל פנים יזהר להפקירה בפני אחד,
(יח) ויש מגדולי הפוסקים סוכרים דאף דאורייתא אינה הפקר עד

שער הציון

משמע מהמגן אברהם שהוא ספק גמור להנחות אשרי, כבר השיגו פוסקי אחרונים דלא משמע שם פן, שכתב בו שטוב לזהר האילי שצא מפני גאון, וכן בירכה דעה
בסימן קמא בסופו כתב שם הרמ"א רק שיש להחמיר אבל לא שהוא ספק גמור, ועל-כן פתבתי רק שצנן להחמיר: (ד) מגן אברהם: (טו) ט"ו ועוד כפה אחרונים:
(טז) מגן אברהם בשם הזמח"צק: (יז) בית יוסף בשם הרמ"א: (יח) עין בחשן משפט סימן רמג דכן הוא דעת המחבר שם להלכה, רק הרמ"א כתב שם בשם יש
אומרים די מן התורה בהפקר בינו לבין עצמו, וכמה אחרונים דחקו עצמן כמה שהמחבר כתב מה פדעת הרמ"א. ועין בתוספות שבת שפרין דהפגנה, בשעת הדחק יראה
על-פל פנים לצאת דעת הרמ"א: (יט) ואף שהאלה רבה דחק לנשכר דברי השלחן ערוך, לא נהירין דבריו כלל, וכן השיגו הפרי"מגדים וכן פתבו כל האחרונים: (כ) כן
משמע מבית יוסף, וכן כתב על-תשבת דבשבת גופא הוי הפקר גמור, דאי לאו הכי לא היה מוציל להפקיע אסור שביבת בהמתו, דהא ענין בהמתו היא, ע"ש, וכן הסכים
הש"י, ע"ש שהאר"י ודחה מי שרוצה לפרש בענין אחר. ואף שהמגן אברהם מצדו לפרש דברי הרב פדעת הלבוש, לא סתמתי כן, שפכה אחרונים תמחו עליו בזה, הלא
המה הפארמרדכי והחמ"מ משה והבית מאיר, וגם האלה רבה והפרי"מגדים צדדי לבסוף לדינא כהש"י והעלת שבת דבעינין שיהיה הפקר גמור, דאי לאו הכי לא נפקע
אסור שבת, וכן מוכח עוד בבאר הג"א דליום השבת הוי הפקר גמור, וכן הפאר היטב והג"א לא הזכירו דברי הפגומא אברהם כלל: (כא) על-תשבת ומאמר מרדכי:
(א) מקורו בירושלמי שבת (פ"ה ה"ג). וצריך עיון, דהא 'כמור' כתיב בדברים (ה, יד) בקרא דלמען ינוח עבדך ואתמך כמור, אבל באי קרא דלמען ינוח שורך וחמורך (שמות
כג, יב) לא כתיב כמור. וכבר העיר כן בשנינו נוסחאות שם. ותייר הגר"ח קייבסקי ש"ט"א בזה: "ונראה דהירושלמי ילין 'למען ינוח' למען ינוח לגוויה שוה".

הַלְבוּת שֶׁבֶת סִימָן רְמוֹ

ביאורים ומוספים

[שנה"צ ס"ק ג]

וְעַל־כֵּן פְּתַחְתִּי וְכִּי שָׁנֹכֵן לְהַחְמִיר⁽¹¹⁾.

11) וכיון שאין זו אלא חומרא בלבד, הורה הגרש"ז אויערבך (שש"כ פכ"ז הע' מוח) שאף להחמיר בזה אלא בדאורייתא, אבל בהוצאה לכרמלית וכדו', אפשר להקל בזה.

[משנ"ב ס"ק ג]

וּמִקְרָת נִמְי לֹא מִקְרָת לְעִשׂוֹת בָּהּ מְלֻאכָה⁽¹²⁾ וְכוּ', סִימָן שֶׁהַ סְעִיף כַּנִּסָּא.

12) ואם הניח הנכרי משכון אצל הישראל, והתנה שאם יודע לישראל שנעשתה בהמתו מלאכה בשבת יהא רשאי הישראל ליקח את המשכון לעצמו, כתב הערוך השלחן (ס"ח) שמותר להשכיר את הבהמה או להשאילה לנכרי, שהרי יחוש הנכרי לעשות בה מלאכה שמא יודע הדבר לישראל ויפסיד את משכנו.

13) שם כתב השו"ע שמותר למסור בהמה לרועה נכרי אף על פי שישתמש בה בשבת, וביאר המשנ"ב שם (ס"ק עח), שכיון שלא מסרה לו למלאכה, מפחד הנכרי להשתמש בה בשבת שלא יענש על זה בדיניהם, אבל כשהשכירה לנכרי אין הנכרי מפחד כל כך להשתמש בה, שאומר בלבו שיוסיף לישראל בעד השבת לפי ערך שמגיע לו ליום זה, וכן כששאלה מישראל יש לחוש שיאמר בלבו שיעשה לישראל טובה עבור זה.

[משנ"ב ס"ק יד]

שֶׁשֶׁשְׁעֵי יוֹם הַשֶּׁבֶת שֶׁיִּפְקְדוּנָהּ⁽¹⁴⁾ וְכוּ', אֶפְשָׁר שֶׁיֵּשׁ לְסַמְךָ עַל דְּבָרֶיךָ⁽¹⁵⁾.

14) ולהפקיר בשבת, כתב הכף החיים (ס"ק מז) שנחלקו הפוסקים אם מותר, או שדינו כמו קנין בשבת שאסור, ומסיק שאף על פי שלכתחילה יש להפקיר את הבהמה לפני השבת, מכל מקום בדיעבד

יוכל להפקירה או להקנותה אף בשבת כדי להינצל מאיסור. וראה מה שכתבנו עוד לקמן (סי' שלט ס"ק כג).

15) ונכרי אלם שלקח בהמה מישראל בעל כרחו כדי לעשות בה מלאכה, ואין הבעלים יכול להתנות עמו שיחזירנה לו קודם השבת, כתב הכף החיים (ס"ק נט) שמשפיק שיפקיר הבעלים את הבהמה קודם השבת כדי שלא לעבור על שביתת בהמתו, ואינו צריך למוכרה לו, כיון שאי אפשר בענין אחר.

[משנ"ב ס"ק טו]

וְהוּוּ מְדַבְּרֵי⁽¹⁶⁾ וְכוּ', עַד שֶׁיִּפְקְדוּהָ עַל־כָּל־פְּנִים בְּפְנֵי אָדָם אֶחָד⁽¹⁷⁾.
16) ובטעם הדבר שהצריכו חכמים שיהיה ההפקר בפני שלושה דוקא, כתב השו"ע (ח"מ סי' רעג ס"ז) שהוא כדי שיוכל אחד מהם לזכות בחפץ, והשניים יעידו על הבעלים שהפקירו. ומטעם זה כתב הכף החיים (ס"ק מג), שצריכים שיהיו שנים מהם ראויים להעיד.

17) ובטעם הסוברים שהפקר בינו לבין עצמו אינו מועיל, כתב בשו"ת כתב סופר (י"ד סי' קנז), שכיון שלא נודע הדבר לאיש אין המפקיר מתכוין לעשות זאת בלב שלם, ואין אלו אלא דיבורים בעלמא, הוסיף, שטעם זה טובר המחבר שלענין שביתת בהמתו מועיל הפקר בינו לבין עצמו, שכדי להינצל מאיסור, מסתבר שמתכוין להפקיר באמת, ואין אלו דיבורים בעלמא.

[משנ"ב ס"ק טז]

וְהָאֵי קָרָא בְּשֶׁבֶת קְתִיב⁽¹⁸⁾.

18) ובטעם דעה זו כתב השו"ע הרב (סי"ט), שכיון שצווי התורה ביו"ט הוא רק על איסור עשיית מלאכה, ומלאכת הבהמה אינה נחשבת כמלאכת האדם, לא נאסר הדבר, ורק לענין שבת חידשה התורה שגם הבהמה צריכה לשבות, וציותה את בעליה על שביתה, כפי שכתוב "למען ינוח שורך וחמורך". הוסיף, שלדעה זו אף דין שביתת עבדו לא נאמר ביו"ט (ראה שעה"צ ס"ק כב).

המשך מעמוד קודם

הדבר כגרמא בלבד, כיון שהזריה נעשית על ידי הרוח, ואין בזה חיסרון בשביתה, או שכיון שכן הדרך לזרות תבואה, נחשבת זרייה זו כמלאכת מחשבת, ונחשבת הבהמה כמו שלא שבתה בשבת.

ואמירה לבהמה לעשות מלאכה, כתב בשו"ת אור לציון (ח"א סי' כג) שאסורה כמו אמירה לנכרי משום 'ודבר דבר', אולם לומר לבהמה מערב שבת שתעשה מלאכה בשבת מותר, משום שאין שליחות לחומרא בבעלי חיים.

ובהמה העושה מלאכה מעצמה ומרצונה ולא על ידי הוראה מבעליה, הורה הגרש"ז אויערבך (שש"כ פכ"ז הע' יב) שאין חיוב על הבעלים למונעה מכך.

ובהמה הנמצאת במקום מרוחק מבעליה, באופן שבמקומה נכנסה השבת ובמקומו עדיין לא, או להיפך, דעת הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה סי' רסו ס"ק א אות ג) שאם עושה הבהמה מלאכה בשבת אין הוא עובר על איסור שביתת בהמתו, שאיסור זה לא נאמר אלא כשנמצאים הן הבעלים והן הבהמה במקום שענתה שבת.

9) ואם שאל מנכרי את הבהמה, כתב הדעת תורה (ס"ג ד"ה ובידן שאלה) לגבי נדון זה של שביתת בהמה, שלפי דעת האבן העזר (סי' שע) הטי"ז (אהע"ז סי' כח ס"ק לו וסי' נז ס"ק ד) גם שאלה נחשבת כמכר לאותו יום, וכן מבואר בפמ"ג כאן (א"א ס"ק ח). מאידך, הקצות החושן (סי' רב ס"ק א) כתב, ששאלה אינה נחשבת כמכר לכל הדעות. וראה עוד בזה לקמן (סי' שע ס"ק ג).

10) אבל אם שכר הישראל געלון נכרי, כתב לקמן (סי' רסו ס"ק א) שאין הישראל מצוה על שביתת הבהמה, מכיון שלא קיבל עליו אחריות עליה, ואין הוא חייב במונותיה, ואף אינו מקפיד שביא הנכרי בהמה מסוימת דוקא.

עושה מצות עשה שהזמן גרמא, אך לא לענין שאר מצוות עשה של שבת. ובשם הר"ן כתב, שנשים התחייבו בכל מצוות עשה של שבת כאנשים [וראה שו"ת רע"א מהדו"ק (סי' א)]. וכן כתב בשו"ת רב פעלים (ח"א א"ח סי' כב). וראה מה שכתבנו לקמן (סי' שה ס"ק א). ובעלי חיים מאולפים העושים מלאכות, כגון כלב שלוחך ברגלו על מתג החשמל להדליק את האור או לכבותו כשבעליו רומז לו לעשות כך, כתב בשו"ת הר צבי (א"ח ח"א סי' קעד) שאסור הדבר מצד שביתת בהמתו, וכפי שכתב באבן העזר (סי' שח) שאסור לאדם להעמיד עלוקה שלו בשבת מדין שביתת בהמתו, ואין להתיר זאת משום גרמא, שהרי התורה החשיבה גרמא זו כמלאכה גמורה, שהרי כל מלאכת בעל חיים נחשבת מלאכה לגבי הבעלים. וכן אין לומר שנחשב הדבר כאילו עושה זאת הבעל חיים להנאתו, ולא עבור בעליו, שהרי דאי שרצה למלאות את רצון בעליו, וכן כתב בשו"ת אור לציון (ח"א סי' כג) שהרי זה כ'אמירה לנכרי', ולפי זה כתב שאמירה לבעל חי עובר שבת שיעשה מלאכה בשבת, מותרת כיון שלא שייך להחמיר ולחושבו כשליח של הישראל.

אכן, הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה סי' רסו ס"ק א, מכת"י) צידד, שכלב שאימנהו שאם יראה גנב ידליק את האור, מותר להעמידו בשבת לעשות כן, כיון שהלחיצה על המתג אינה מוגדרת כמעשה מלאכה של הכלב, אלא כגרמא בלבד, ועוד, שיש לחוש שמא לא יעמיד הבעלים את עצמו כשיראה שממונו נלקח, ויבוא הדבר לידי פיקוח נפש, ועוד, שכיון שהכלב עושה את המעשה מרעתו ומרצונו לשמור על בעליו, אין זה נחשב חיסרון בשביתה כלפי הבעלים, אף אם לימודיהם הם לעשות זאת.

ולענין זורה על ידי בהמה, הוסיף הגרש"ז אויערבך (שם) אם נחשב

הלכות שבת סימן רמו

בשבת, ואם יעבר וייעשה תהיה אחריות עליו, ואפלו מהאגסים, (ל) ויכתב פן (יא) בערפאותיהם, דהשתא אם בא לעשות [בה] מלאכה בשבת אינה בהמת ישראל, שהרי הגאון האיננו יהודי להתחייב באגסיה: הגה וכל צדדי המרים אלו (לא) הלקתא גינהו ויכול לעשות (לב) איזה מהן שצדקה, ואפלו אם הבהמה בלה של (יז) [יג] ישראל (לג) דינו כאלו היתה בשבתות האיננו יהודי, (לד) * רק ש'פרסם שעשה דרך התר:

באר היטב

להלך בשנה, כמ"ש סי' רמה סי' א. ונע"מ: (יא) בערפאותיהם. לפרסומי מלתא: (יז) ישראל. אם הסוסים של ישראל וגם האיננו יהודי הוא עבדו ומוליך סחורתו, אין התר במכירה, דהרי אסור להניח לו לעשות מלאכתו, אא"כ הוא משקר לו רק לטע עם הסוסים אז שרי להרמב"ם, כמ"ש סי' רמד סי"ה, ועכ"פ אסור לומר לו לך בשבת, כמ"ש סי' רנב. כתב הפ"ח: ואלו שיש להם סוסים ועגלות ומוליכין משאות בשבת בשקר ומזכירן בכניהם צע"פ צדק סי' לה. אבל לדרב"מ, להוליד אחרים, מפר:

משנה ברורה

לו לאינו יהודי רשות למכרה, אפלו הכי שרי, (נג) וסתם בזה פדעת המתירין לעיל בסעיף ד, דהקא נמי מירי שקבלה עליו ברשותו (לז) לענין יקרא וזולא: (ל) ויכתב פן. לפרסומי מלתא, שלא יבוא לידי חשדא²¹: (לא) הלקתא גינהו. והיותר טוב שקבל התמרים, שצדקה אותם (לס) לו בחל במכירה גמורה ויתן לו אויפגאבי על זה, ויתר הדמים וקף עליו במלנה ויעשם אפותיקי לישראל שיהיה בטוח במעותיו. והנכון שיעשה ענין המכירה בפני דיני העיר כדי שיעשה פדיון תורה, וגם שיפרסם הדבר, שלא יהיה חשש מראית העין: (לב) איזה מהן שצדקה ואפלו וכו'. הינו, דאף קבלת אחריות בלחוד שקבת המחבר לבסוף דבריו מהני גם בזה, אף דאין לו רשות לאינו יהודי למכרה, פינן דעומדת ברשותו לענין יקרא וזולא, וסתם בזה פדעת היש'מתירין בסעיף ד. (לו) ויותר טוב שיעשה מכירה גמורה, וכנ"ל בסעיף קטן לה, כדי לצאת גם דעת המתמירין שם, כי לדרב"הם יש בזה חשש דאורייתא. ואם קשה לו לעשות כל אפני התר האלו והוא שעת הדחוק, כגון מי שיש לו שדות ואי אפשר לו להשכיר באריות לאינו יהודי אם לא יתן לו גם שורים לחרש בהם, ולא יוכל למנעו שלא לחרש בו בשבת, יש לסמוך על דעת הפ"ח הנ"ל שמתיר על ידי שיפסקים בפני שלשה קדם השבת, ויפרסם הדבר ולא יבוא לידי חשד; והתפקד צריך להיות בלב שלם. אבל בלא שעת הדחוק אין לסמוך על התפקד, וכמו שקבתנו לעיל במשנה ברורה סעיף קטן יד, וכן הסכים בדרב"מ משה בהד"א: (לג) דינו כאלו היתה וכו'. והנה כל זה הוא כשמשכירה או משאלה לו לעשות מלאכת עצמו, אבל לעשות מלאכת ישראל בשבת אין התר כלל, אפלו אם מקרה לו הבהמה במכירה גמורה, שהרי מכל מקום עושה האיננו יהודי מלאכת ישראל בשבת בשבילו. ולפי זה, אם הסוסים הוא של ישראל, וגם האיננו יהודי הוא שכירו לו לך המלאכות שיצטרף הישראל, אין התר במכירת הסוסים לו, דהרי אסור לו להניח לעשות מלאכתו, אלא אם כן הוא משקר לו רק למלאכה זו לטע עם הסוסים להוליד לו סחורה בכל צע שיצטרף בשנה זו, אז שרי להרמב"ם, כמו שקתבו סימן רמד סעיף ה; ואפלו באופן זה אסור לומר לו שישע בשבת, אלא דאם הוא נוסע מעצמו אין צריך למנעו מזה [אחרונים]: (לד) רק שיפרסם וכו'. עיין בבאור הלכה שהבאנו דאין פדאי להתיר על ידי כל התמרים אלא בשעת הדחוק, ולאפוקי מאלו האנשים שמוכרין תרומה: 1 דמי קדימה.

שער הציון

(ג) הג"א. ואף דאלהי רבה כתב דהקא לכלי עלמא שרי, דמשעם שהוהירו מרתת, עין שם, מדברי השלחן ערוך לא משמע פן: (ל) פן כתב בחדושי רבי עקיבא איג, וכן כתב בספר שלחן צע"ש, וכן משמע מהג"א נמדכתב דדעה זו סבירא לה בהמתירין לעיל בסעיף ד, והתם השעם משום דגם יקרא וזולא ברשותה דאינו יהודי הוא. וזולא כאלהי רבה שצדד לומר דגם מאגסין לחוד מהני, עין שם בחדושי רבי: (לז) והוא הדין אם מקנה אותם לאינו יהודי אחר: (לו) עיין במגן אברהם שקבת דעת המחבר שלא להקל באחריות פי אם על ידי שפסות נפנתו, דשלא בשפסות יש לחש לדעת המתמירים בסעיף ד, ומה דהקל בשפסות, אפשר משום דצנן לזה גם דעת הריב"ש דסבירא לה דבשפסות פינן דבעל כרחו של ישראל הוא עושה לית בזה משום שכירתה בהמתו. ומישיב בזה גשנת הלבשי שדך ותאלהי בה"ב²²) עליו מהא דמבא בפתי יוסף לעיל בסוף סימן רמה, עין שם שקבת דדעה זו סבירא לה פדעת היש'מתירין בסעיף ד, דאמנם דאף דהריב"ש בעצמו פדאי טובך פן, דהוא הולא סבירא לה סכרת הריב"ש, אבל המחבר לא סמך לפסק המעשה ההרצ"ב אלא בגדון דשפתיה ומשעם הריב"ש, וכמו שקבתנו, ולכן סתם ולא הריב"ש קטעיה ד א"ר ה'התרא, ונע"מ כ"י לצאת גם דעת הפתי יוסף טוב לעשות כמו שקבתנו. אמנם מהג"א, וקפני זה משמע פתיש'מתירין הנ"ל, סבירא לה להשלחן ערוך בשתי עצות האחרונות, וביקור הדין נמן הג"א טעם לשתי הדעות שסביביו: עין שם:

שערי תשובה

אכל כה"ג לא, ע"ש. ולעז"ר נראה עקר כה"ש, והני טעמי דה"ע"ש שם לא שכי בזה, ע"ש: [יג] ישראל. עין בה"ט. ומי"ש אבל לדרב"מ צדקה להוליד אחרים מפר, הוא מדברי ה"ע"ש שם שקבת להקל בזה ע"י התר מכירה. ועין בגור"ר פל"ג סימן טו: אנשים שיש להם סוסים וביגרינכר מכיאים בסוסים אלו להם מים מן האור, אם אפשר למחות צריך למחות בהם, ואם א"א למחות רק להשמיע להם האסור משום מצות וחקקה פתב צדדים בזה, ועין סימן תרח:

באור הלכה

גם כן מצדקה על שכירתם: * רק שיפרסם שעשה דרך התר. הנה כבנסת הגדולה הביא בשם מהר"ם אלשקר בשם רבנו יוסף גאון, דאסור לברי ישראל שיעשה הערמה עם האיננו יהודי וכי שימכרו לו בהמה, וסיס על זה: וכל הדברים יגיעו ואין אני רואה דרך ישרה שיכרו לו האדם בזה, ומכל מקום אותן מקומות שצדקה להתיר וסמכו על אותן המתירין. הנה להם לישראל, וכל בעל נפש יחש לעצמו, עד כאן לשונו. וכן כתב הרלב"ח והביאו באלהי רבה. וגם הצמח צדק בסימן לה עזר על זה שבששט"ק נפש מוכרין סוסיהן בכניהם כדי להפקיע מהם אסור שבת, וכתב שם וזה לשונו: דעלונים ישראלים שיש להם עגלות וסוסים ומוליכין משאות בשקר, אין התר למכר לאינו יהודי הסוסים או להפקיע אותם כדי להוליד המשאות בשבת, ובקשר אם הישראל תמיד עם הסוסים, וגם בימות החל הם נוסעים בעצמם ומזונותיקה עלי, והאינו יהודי אינו אלא שכירו לשנה והכל נקרא על שם ישראל ואיכא מראית עין; אף לדרב"מ צדקה וכו'. עיין בזה בסעיף קטן לה. וכתב שם וזה לשונו: ובה"ט פתב גם כן להחמיר בזה, ומתמה על הפגרי אברהם שלא הביא דברי הצמח צדק, אף באש"ל אברהם סעיף קטן ט מצדד להחמיר וכתב: פינן דאין משפירי חרשה וכדומה רק להוליד משאות וכו', יש לסמוך אהפקר או מכירה לשבת או בהמתו קניהו לו, וכל שכן מכירה גמורה דתפר כשהיא גמאה, אף יש לומר דלא מהני התר מכירה רק ברביעי וחמישי, לא בערב שבת, עין שם שהאר"י, וכן כתב בתוספת שבת פתה. והנה בענינינו לענין שורים שמקדורין חרשה, שהיא מלאכה דאורייתא לכלי עלמא, והנעס נקרא על שם ישראל, והאיננו יהודים הם שכירים אצלו לכו, נראה שגם הוא מודה להצמח צדק דהיקא דהעסק נקרא על שם ישראל קשה להקל בזה. ובשאר אחרונים שראיתי יש שמקדורין להקל וסוכרין דכל שעושה שטר עמיהן ומפרסם הדבר ליפא משום מראית העין ושור"ת שואל ומשיב, מהד"ק ח"ב סימן טז, ויש שמחמירין בזה ונראה בספר טוב טעם ודעת בסימן סג, וזה לשונו: בגדון מכירת בהמה למלאכה בשבת דהוי אסור תורה, ובשל תורה לא מהני המכירה דהוי הערמה, ע"ש. ועל פי אין להקל בענין זה פ"ק פי כי אם בשעת הדחוק, וגם אז דהא שיהיה השטר צעושי פדיון תורה על פי התראת חכם ובפרטים, כמו שקבת רמ"א. והבוטח בה' ומקיים צדון התורה ד"למען יניח שורך ותמךך וגו' כפשטה ואינו עושה שום תחבולות לענין שבת, אשריו, ובדאי תקדוש בחודי הוא יתן לו עבור זה העלמה בכסיו בששת ימי המעשה:

תרומה: 1 דמי קדימה.